

Žemberová, Viera

Kultúra a súčasnosť alebo priestor na medziliterárne zblížovanie

Slavica litteraria. 2009, vol. 12, iss. 2, pp. [123]-131

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/103408>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

VIERA ŽEMBEROVÁ

KULTÚRA A SÚČASNOŠŤ ALEBO PRIESTOR NA MEDZILITERÁRNE ZBLIŽOVANIE

Abstrakt

Kultúra a súčasnosť je publikačný priestor na zverejnenie „nových“ pohľadov na slovensko – maďarsko – českom vzájomné poznávanie sa v literárnovednom, lingvistickom, sociologickom i politologickom „dialógu.“ Komparatívne hľadanie vzťahov medzi troma literatúrami smeruje k tomu, čo ich dnes spája a čím sú vo vzájomnom dialógu

Abstract

Culture and the present time is a publication space for the presentation of “new” views on Slovak-Hungarian-Czech mutual cognition within a literary-scientific, sociological and politological “dialogue”. A comparative searching for relations among the three literatures tends to what they have in common today and to what they are in a reciprocal dialogue

Kľúčové slová

národná literatúra ■ vzťahy medzi literatúrami ■ hodnota ■ interpretácia

Key words

national literature ■ relations among literatures ■ value ■ interpretation

Kultúra a súčasnosť je výskumný viacjazykový spoločenskovedný publikačný priestor na sprístupnenie „nových“ pohľadov na slovensko – maďarsko – českom poznávacom, predovšetkým v literárnovednom, lingvistickom, sociologickom i politologickom „dialógu,“ a v prepojení na jednej strane na kultúrne otvorený a na druhej strane spoločenskovedne koncentrovane precizovaný pohľad na to, čo z minulosti vytvorilo a dnes oslovuje spomenuté kultúrne a národné spoločenstvá, aby naďalej vo svojej jedinečnosti napredovalo noetické či komparované vytváranie (ne)poznáných kontinuit a kontextov na podnety vnášané dejinným a spoločenským nazeraním na systém a hodnoty konkrétnych národných spoločenstiev v ich vzájomnom historickom, politickom, priestorovom, kultúrnom i medzilidskom „prepojení.“

Koncepcia projektu *Kultúra a súčasnosť* najskôr veľmi premyslene buduje na sentencii, podľa ktorej nič nie je zabudnuté a nič sa nemení bez toho, aby neostali stopy a podnety rezonujúce v čase i priestore v tom, čím ľudské spoločenstvo žije a koná.

Pozorné sledovanie periodika a jednotlivých príspevkov naznačuje ústredný problém a tým, na čo opakovane upozornil aj Peter Andruška,¹ ostáva chápanie pojmov národné a národnostné (kultúra, literatúra, menšina či iné), ich obsahov a vzťahov, ale predovšetkým ich (normatívne) prijímanie a výklad, hoci spravidla však ide predovšetkým o aktualizácie, ich singulárnej či vzájomnej „vývinovej“ podmienenosti. Napokon literárny vedec Andruška otvára aj ďalší (sub)vzťah, je ním pojem a jeho obsah v širších súvislostiach, „*keďže sklon zamieňať označenie národnostný za národný, ktorý som v úvode tohto zamyslenia konštatoval u maďarských národnostných autorov, zasiahol aj slovenské národnostné prostredie v Maďarsku (pritom si uvedomujem, že motívacia maďarských autorov na Slovensku a slovenských v Maďarsku je prirodzene odlišná: Slováci si na pozíciu menšiny zvykli, keďže nikdy neboli ničím iným, kým Maďari sa menšinou stali po stáročia väčšinovej pozície, navyše ich sen o zjednotení s materským národom by sa – teoreticky – mohol uskutočniť bez geografických prekážok, čo o Slovákoch v Maďarsku povedať nemožno). Gregor Papuček už v roku 1989 konštatoval: „Sme slovenskou národnou menšinou v Maďarsku (...). Zjednodušene, ale presne: príslušník národa v inom štátnom útvare sa stáva národnosťou, keďže národnostná príslušnosť ho spája aj s vlastným národom (kultúrou materského štátu).“²*

S ústredným materiálom *Literatúra – národná aj národnostná* vychádza Andruškova súborná publikácia *Súčasní slovenskí spisovatelia z Maďarska*, ktorú – tak ako jeho ďalšie knižné práce a vypovedá o tom aj koncepcia periodika *Kultúra a súčasnosť* - sa mení na pracovné syntézy, teda na tak užitočné a prvolezecké i objavné dejiny problému národná a národnostná. Seriózna literárno-historická pripravenosť Petra Andrušku, jeho skutočne presvedčujúca osobná i materiálová zorientovanosť v tvorbe, činnostiach a v autorskej biografii mu dovoľuje pohybovať sa v „politologickom“ priestore a vzápätí sa interpretačne koncentrovať na autora alebo na konkrétny text. Túto schopnosť Petra Andrušku je potrebné zvýrazniť preto, lebo užitočne a inovatívne z postu literárneho vedca a vedeckého redaktora vytvára priestor pre svojich slovenských (*Karol Wlachovský, Anna Zelenková, Tibor Žilka, Karol Tomiš, Martina Petriková*), českých (*Ivo Pospíšil, Miloš Zelenka, Daniel Bína*) i maďarských (*József Eötvös, Fratinšek Alabán, Zuzana Szabová, Klaudia Körtvélyesiová* a mnohí iní)

¹ Peter Andruška: *Súčasní slovenskí spisovatelia z Maďarska*. 1. vydanie. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2008, s. 3–23. ISBN 978-80-8064-429-2.

² Tamtiež, s. 22. Papučkov text bol publikovaný v SME č. 4/1989, pozri P. Andruška, c.d., s. 22.

spolupracovníkov a pre návraty do dejín literárneho, dejinného, etnického javu či problému, alebo na ich výpravy do aktuálneho i očakávaného pohybu v rovnakých javoch či prepojeniach (otázky názvoslovia³, prekladu,⁴ medziliterárnosti, areálového výskumu, dejín⁵ a ich javových následkov a iné).

Slovenská literatúra vzniká v rumunskom, srbskom a maďarskom kultúrnom prostredí ako následok neliterárnych procesov, čím ostáva signálom pre svoje pôvodné prostredie a nezastupiteľným, ale predovšetkým latentným vkladom do dejín slovenského etnika a jeho duchovnej kultúry

A tak v prevažujúcom jazykovom spektre periodika Kultúra a súčasnosť má opodstatnenie všímať si, ako sa utvára vzťah medzi slovenským, českým a maďarským „materiálom,“ teda či má opodstatnenie opýtať sa, či jestvuje len jedna slovenská literatúra a viacero literatúr, ktoré sa vyjadrujú slovenským (literárnym) jazykom bude väčšmi konvencia (problému), ako potreba čeríť vody kultúrnej praxe vo vzťahu k javu literatúra a k entite národná literatúra. Napokon doterajší kulturologický a literárnovedný výskum už takéto (populistické) ataky zažil a vždy úspešne prežil aj s jasnou odpoveďou, v ktorej zostáva obsiahnuté presvedčenie: v zahraničí slovenská diaspóra kultivuje svoju historickú a rodovú pamäť, udržiava vedomý, všestranne otváraný a rozvíjaný kontakt s krajinou svojich predkov a v slovenskom jazyku nielen udržiavajú, ale jedinečne rozvíjajú svoju autentickú tvorbu, duchovný rozmer a kultúrnu prítomnosť.

Nie životaschopnosť, tá sa napokon stáročiami života na Dolnej zemi potvrdila, ale podstata slovenského „fenoménu“ za hranicami Slovenska, tentoraz ako mravný a nazerací spôsob jestvovania národného spoločenstva i jednotlivca, stáli na počiatku reflexie *Ondreja Štefanka O spolupráci ako o príležitosti zaspomínať si na „staré, dobré časy“* uverejnenej v časopise *Rovnobežné zrkadlá*,⁶ ktorý vychádza pre Slovákov v Rumunsku. Autor „úvodníka“ zhodnocuje aktuálnu situáciu Slovákov na Dolnej zemi ako priesečník, ktorým sa „nové“ v „novom svete“ prejavuje aj takto: „*V tomto našom geopolitickom regióne však, plnom utlmovaných vášní a predsudkov, spolupráca a integrácia nie*

3 Ako príklad Zuzana Szabová: *Niekoľko myšlienok o dvojazyčnosti*. Kultúra a súčasnosť 4. Zošity č. 9/2006. Zostavil Peter Andruška. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2006, s. 131–137. ISBN 80-8094-044-4.

4 Ako príklad Karol Tomiš: *Poézia Attilu Józefa v slovenských prekladoch*. Kultúra a súčasnosť 3. Zošity č. 8/200. Zostavil Peter Andruška. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2006, s. 112–119. ISBN 80-8050-785-9.

5 Ako príklady Zuzana Vargová: *Niektoré aspekty nemeckej romantickkej filozofie*, s. 3–10. Ivo Pospíšil, Miloš Zelenka: *Dějiny slovanských literatur – realita nebo mýtus?*, s. 47–53. Anna Zelenková: *Trůfal som si obrátiť svet naruby (Štefan Krčméry a jeho kontakty s T. G. Masarykom)*, s. 64–78. In: Kultúra a súčasnosť 4. Zošity č. 9/2006. Zostavil Peter Andruška. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2006. ISBN 80-8094-044-4.

6 Periodikum *Rovnobežné zrkadlá* VII, 2002, 2, s. 81 - 82.

sú iba púhymi frázami, ale sú i možným a jediným východiskom, ako sa zbaviť nevďačnej histórie a uviesť život do normálnych koľají. Aj preto, že je tu príliš veľa inakosti, že sa tu paralelne, navzájom neznáme a navzájom nepoznané, vyskytuje príliš veľa svetov. Teda kultúr. Len si ich zopár pripomeňme: rumunská, maďarská, srbská, nemecká, židovský, slovenská, česká, rusínska. A zaiste by sa ich ešte niekoľko ďalších našlo. Každý jeden takýto svet, každá jedna takáto kultúra má za sebou svoju históriu, svoje tradície, svoje hodnoty.“

„Svety“ národných kultúr a národných spoločenstiev, ktoré spomína Ondrej Štefanko, súvisia – a nie nepodstatne – s tým, čo v tom istom periodiku zosúladuje v príspevku *Rozkvet kultúry I. a II.*⁷ Mircea Malita do vzájomne sa podmieňujúcich prejavov spoločenského života na prelome dvoch storočí. Filozof Mircea Malita sleduje (svoju) rekonštrukciu prítomnej kultúry ako javu, ale aj systému spoločenského výrazu a prejavov najskôr ako prirodzenú polaritu reči a kultúry („prvý obraz o kultúrnej mnohorakosti sveta predstavujú reči,“), do ktorej zasahuje „ideológia ako kultúrny systém,“⁸ aby zapojil do terminologického reťazca aktuálnu, lebo podľa očakávaní aj univerzalizujúcu „európsku identitu.“⁹

Európska identita sa M. Malitimu javí ako dilema, „do ktorej sa dostáva Európa, keď sa pokúša stvoriť“ (európsku identitu), „a keďže samé kultúry identitu tvoria, na pranie sa dostáva otázka, či vlastne možno hovoriť o „európskej kultúre“ a čím ona vlastne je. Jediná možná odpoveď na túto otázku je, že zjednocujúcou črtou európskej kultúry je rozmanitosť je zložiek. Konštatujeme, že sú tu prítomné aj nové prvky: povedľa národných kultúr sa tu hovorí aj o rozkvet regionálnych kultúr, ktoré sú uvedené na tú istú významovú rovinu, ako aj o dobre udržiavanom spoločnom dedičstve, ktoré je hojne navštevované a teší sa úcte v muzeálnej Európe.“¹⁰

Od deväťdesiatych rokov sa dostali postupne do vedomia a na pracovné stoly odbornej verejnosti na Slovensku i mimo jeho územia, kde slovenčina pretrvala ako vedomý dorozumievací nástroj, viaceré užitočné a naliehavo očakávané autorské alebo kolektívnom zostavené súbory, súhrny a syntézy ako seriózne výsledky mapovania, záznamov, vytvárania systémov a hodnotiacich postojov o tom, čo súvisí so slovenskou kultúrnou a po slovensky písanou literatúrou mimo územia Slovenska. Filozof M. Malita pritom hovorí „o univerzálnej literatúre,“¹¹ odvolávajúc sa na Goetheho a jeho záujem o konkrétny čínsky román. Naznačenú líniu premýšľania o „rozkvet kultúry“ uzatvára zistením, podľa ktorého „multikulturalizmus je hnutie, ktoré sa vzťahuje najmä

7 Rovnobežné zrkadlá, VII., 2002, 1, s. 58 - 67 a č. 2, s. 134 - 145.

8 C. Geertz, In: Rovnobežné zrkadlá, VII, 2002, č. 1, s. 58, 60.

9 Rovnobežné zrkadlá, VII., 2002, č. 2, s. 134.

10 M. Malita, In: Rovnobežné zrkadlá, VII., 2002, č. 2, s. 134.

11 Tamtiež, s. 136.

*na vnútro spoločnosti, keď berieme do úvahy nie kultúry sveta, ale tie, ktoré spolunažívajú v rámci tých istých hraníc.*¹²

Zdá sa, že naznačenému trendu *globalizácie kultúry*, teda spoločenského života ako celkov napomáhajú aj *multimédiá* 21. storočia, prekračujúce napísané a vytlačené slovo i tak, že ho bez zábran „vyprázdňujú,“ parazitujú na jeho „naračnej“ schopnosti, na jeho príbehu a protagonistoch (Batman, Hery Potter, Hobiti a ďalšie), a hoci umeleckú literatúru popierajú pre jej „pomalosť“ a za jej nároky, aké má na čitateľa, v duchu „rýchlosti,“ strohosti, akčnosti práve „nové médiá“ deštruujú jej umelecké a estetickú jedinečnosť. I napriek tomu zostáva a pretrvá vytlačené slovo pevne zakliesnené vo svojom pôvodnom poslaní: byť tvorca, zástupca a reprezentant jedinečnosti myslenia, cítenia, vedenia spoločenstva, z ktorého vzišlo ako výzva na dialóg bez ohraničenia času, priestoru a kultúr.

Renesancia v literárnom živote Slovákov za hranicami Slovenska, Peter Andruška hovorí o „*krajanskej literatúre*,“ sa spája spravidla so sedemdesiatymi rokmi 20. storočia. V tom čase vývinovo dozrela situácia tvorby a tvorivosti tak, aby pretlačila vedomie o svojbytnosti, ale predovšetkým v Maďarsku, Rumunsku a Juhoslávii, na „*bývanej Dolnej zemi*“ (Michal Harpáň), vyzreli individuality umelecké i vedecké a „domáci“ literárny život urdžiava prirodzené podmienky na dialóg zacielený na slovenské kultúrne prostredie a na kultúrny pohyb v krajine, kde sa „*menšinová literatúra*“ rozvíja.

Literárnovedné syntézy o umeleckej literatúre „*národnostnej menšiny*“ mohli sa predstaviť odbornej verejnosti až vtedy, keď si Slováci za hranicami Slovenska (zahraniční Slováci, krajanovia, Slováci na Dolnej zemi verzus emigranti, exulanti podľa životných osudov, či za ich rozhodnutí odísť, stál „hlad“ alebo „politika“) po generácie zložito utvárali na svoj obraz nielen „nový“ geografický a „iný“ spoločenský priestor, v ktorom zakladali svoj materiálny domov, ale dokázali si v ňom vytvoriť svoj „*duchovný domov*“ (Štefan Knotek). „*Reč*“ *súčasných zahraničných Slovákov* (Vítazoslav Hronec) odolala tlakom svojho inojazyčného okolia a jedinečným spôsobom si uchovala stopy, nie raz až (pôvabným, emotívne umocneným spôsobom) zakonzervovala pôvodného „*materinského celku*“ (Peter Liba).

Spôsob, akým sa literárna veda vyrovnáva s tou umeleckou, ale aj odbornou literatúrou, ktorá vznikala na podloží iného kontextu (maďarský, rumunský, juhoslovanský, český, poľský, ukrajinský – rusínsky, rómsky, chorvátsky – vid' za všetkých zvlášť syntézy Petra Andrušku (1994, 2000), Dagmar Márie Anocovej (2002), Michal Babiak (1999), Michala Harpáňa (2000) s inou spoločenskou a politickou pamäťou, z iného kultúrneho kontextu, ale vnútorne sa hlási k svojmu „*materinskému*“ jazykovému, historickému, etnografickému a „typo-

¹² Tamtiež, s. 139.

vému“ zázemiu (kontextu), vyrovnáva sa najskôr a opakovane, hoci paradoxne so svojim *terminologickým* „uchopením.“

Pojem národnostná literatúra pracovne pre svoje výstupy definovali všetci autori dostupných historických a kritických aj interpretačných výpovedí o folklórnej a umeleckej literatúre za hranicami Slovenska. Michal Harpáň¹³ (*Zápas o identitu*, 2000) hovorí o *našej, krajanskej, národnostnej, menšinovej*, lebo ňou vymedzuje tvorbu, ktorá vznikla mimo územia Slovenska. Aj on súhlasne prijíma rozšírenie obsahu pôvodného pojmu národnostná literatúra o P. Andruškovo chápanie¹⁴ (*Literárna tvorba Slovákov z Dolnej zeme*, 1994, *Literárna tvorba národnostných menšín*, 2000), do ktorého sa po roku 1989 prirodzene včleňuje k tvorbe národnostných menším aj *literatúra exilová* (po roku 1989 stratila opodstatnenie ako následok politickej tenzie) a *literatúra národnostných menšín žijúcich na Slovensku*. Pri tomto poslednom komponente, na to upozorňuje Peter Andruška, čaká na najbližší *heuristický výskum* orientovanie sa v tvorbe autorov českej, rómskej a rusínskej národnosti na Slovensku.

Problém ďalšieho výskumu, ktorý spomína Peter Andruška, má dve rovnocenné súčasti, pretože spoločenskovedný, teda aj literárnovedný výskum sa môže vo svojej horizontále (sústredenie materiálu) a vertikále (systemizovanie a zhodnocovanie získaného materiálu) započat' len tam, kde jestvuje relevantný objekt výskumu (autor, literárna tvorba) a predmet jeho poznávania (literárna veda a jej metódy).

Po formálnej stránke sa mapovanie a vytváranie hodnotových vzťahov medzi autorom, textom, čitateľom a kontextom rumunskej aj slovenskej literatúry nateraz uzatvára vo výskume slovenskej literatúry, ktorá vzniká medzi rumunskými Slovákami v práci Dagmar Márie Anocovej¹⁵ *Slovenská literatúra v Rumunsku* (2002). Autorka predkladá solitérnu literárnohistorickú syntézu, ktorá zachytáva tri storočia genézy folklórneho a autorského emancipovania sa slovenského kultúrneho prvku na území dnešného Rumunska. Literárnohistorický charakter práci D. M. Anocovej dáva rekonštrukcia historických súvislostí, prenikanie do špecifickosti javu, o ktorom hovorí vo vzťahu k času a hodnote autorského umeleckého textu. Na pomedzí medziliterárnosti a literárnej histórie odmietla náznaky vplyvov slovenskej literatúry na autentickosť tvorby po slovensky píšúceho autora v Rumunsku, preto na jednej strane dôkladne vymedzuje „dolnozemský kontext“¹⁶ a na druhej strane naznačuje diferencie

13 Michal Harpáň: *Zápas o identitu*, 2000.

14 Peter Andruška: *Literárna tvorba Slovákov z Dolnej zeme*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 1994. Peter Andruška: *Literárna tvorba národnostných menšín*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2000.

15 Dagmar Mária Anocová: *Slovenská literatúra v Rumunsku*. Nadlak 2002.

16 Tamtiež, s. 30.

voči „rumunskému kontextu.“¹⁷ Význam pevného zázemia a vedomie pre jej výklad užitočného „veľkého“ kontextu núti autorku pracovať s autentickým literárnovedným poznaním (Oskár Čepan, Viktor Kochol. Pavol Števec, Peter Andruška, Peter Štilicha, Dionýz Ďurišin a iní), čím spätne dokumentuje kritický (recenzie) a zostavovateľský záujem (knižne a časopisecky vydané výbery) slovenskej literatúry o tvorbu autorov píšucich po slovensky na „bývalej“ Dolnej zemi.

V tejto súvislosti treba s uznaním prijať Antológiu slovenskej krajskej poézie, ktorú zostavil P. Andruška¹⁸ (2001) ako, jeho slovami pripomenuté, učebnú pomôcku na štúdium krajskej literatúry a kultúry,¹⁹ hoci v najnovšej antológii sa stretli iba také texty, ktoré sprevádza „poézia ako zážitok.“

Možný súhrn spoločných problémov literárnej vedy krajskej literatúry o krajskej literatúre by najskôr absorboval tieto súčinitele spoločenského, kultúrneho a umeleckého „sveta“ každej z nich:

- kodifikovanie terminologického a pojmového aparátu pre entitu, jav a ich prejavy,
- špecifikovanie periodizačného kľúča na (vývinové) orientovanie sa tak v celku krajská literatúra, ako j v jednotlivosti, literatúra národnostnej menšiny,
- precizovanie literárnej vedy (história, kritika, teória, metodológia, preklad, medziliterárnosť) v jej univerzalizovanom záberu k celku krajská literatúra a k špecifikovanej zložke konkrétnej národnostnej literatúry (spravidla ide o kritiku a interpretačné operácie),
- precizovanie kontinuity historického a diskontinuity hodnotového prijímania „starého“ a „nového“ v literárnom procese celku krajská literatúra a jeho národných literatúr,
- vývinové mapovanie dvojdmosti (literatúra verus literatúra) po slovensky píšuceho autora v inojazykovom kultúrnom prostredí.

Krajská literatúra v 21. storočí zostáva v záujme aktuálneho výskumu slovenskej literárnej vedy. O správnosti tohto postoja hovorí aj pozornosť, aká sa venuje literárnej výchove, jazykovej výchove, dialógu prostredníctvom literárnych časopisov ako súčastiam, čo podporujú a súčasne relativizujú znakové regionálne, jedinečné etnické prejavy synkretizmu v kultúre Slovákov na „bývalej Dolnej zemi.“ Týmto i vyššie naznačeným aktuálnym otázkam projektovaného výskumu krajskej literatúry sa venuje Petrom Andruškom²⁰ zostavený zbor-

¹⁷ Tamtiež, s. 37.

¹⁸ Peter Andruška (ed.): *Antológia slovenskej krajskej poézie*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa 2001.

¹⁹ Tamtiež, s. 3.

²⁰ Peter Andruška (ed.): *Slovenčina a slovenská kultúra v živote zahraničných Slovákov*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa 2002.

ník Slovenčina a slovenská kultúra v živote zahraničných Slovákov (2002). Azda možno len spomenúť, pre obidve stany sú kocky hodené. Napokon budúcnosť by neodpustila dnešku, keby sa jestvujúci vklad (jazyk) a jeho hodnota (umenie, veda, kultúra, umelecké hodnoty) nezúročili na prospech Slovákov i krajanov v zahraničí.

Partnerom pre publikácie, ktoré vychádzajú z literárnovedného (areálového) výskumu Petra Andruška v nitrinskom akademickom protredí, v ojedinelom vydavateľskom kroku *Kultúra a súčasnosť* od deväťdesiatych rokov, má svoj látkový i problémový pendant v zborníku *Kultúra – priestor interdisciplinárneho myslenia*.²¹ Do vydania editor zaradil príspevky, ktoré nepostupujú panoramatickými zábermi do jazykového či kultúrneho javu, skôr využívajú metódy literárnej vednú a sledujú kontakty slovenskej, maďarskej, nemeckej a českej kultúry na pôdoryse vied pedagogických, sociálnych, umenovedných, lingvistických a to tak, že nadväzujú na dostupný spoločenskovedný výskum a hľadajú netradičné témy aktuálneho vzájomného dialógu, tými sa stali napríklad knižnica, regionálna geografia, región s bilingvizmom, žánrový jav, andragogika napojená na kultúru a iné. Autori príspevkov prinášajú nové mená, dopĺňajú dostupnú dokumentáciu a fakty o nové a inak vkladané do vývinového reťazca. No i za týmto záslužným interdisciplinárnym a bilingválnym kultúrnym činom pretrváva problém, ktorým sme začínali: problém pojmu. V príspevku *Literárne aktivity v procese národnostného sebaopoznávania*²² je precizovaný takto: „V prípade slovenských literárnych tvorcov z Maďarska zaznamenávame, že „úbytok“ národnostného povedomia a pokračujúcu asimiláciu (prirodzenú či úmyselnú) ako vážne ohrozenie pociťujú predovšetkým autori novej, tzv. umeleckej literatúry. Môže to vyplývať aj z faktu, že skryto si uvedomujú vlastnú nedostatočnú pripravenosť na vytváranie nových umeleckých hodnôt (ale aj neschopnosť odolávať asimilačným tlakom; o širšiu analýzu takejto možnosti sa pokúša Michal Hrivnák), ktoré by vedeli konkurovať kultúre väčšinového spoločenstva, alebo aj hodnotám vlastnej národnej kultúry.“²³

Kultúra a súčasnosť vyjadruje svojou koncepciou rešpekt voči objektívnemu výskumu, ťaží z metód komparatívneho a analytického postupu, a to najskôr preto, lebo voči slovensko – maďarskom, slovensko – rumunskom, slovensko – srbským „objektom“ výskumu, či už ide o autorskú dielňu, mediálny nástroj,

21 *Kultúra – priestor interdisciplinárneho myslenia*. Zborník z medzinárodného vedeckého sympoza konaného dňa 21. – 22. septembra 2004 na Univerzite Konštantína Filozofa. Zostavil Peter Andruška. Nitra: Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF 2005. 88 s. ISBN 80-8050-835-6.

22 Peter Andruška: *Literárne aktivity v procese národnostného sebaopoznávania. Kultúra – priestor interdisciplinárneho myslenia*. Nitra: Fakulta stredoeurópskych štúdií. Univerzita Konštantína Filozofa 2005, s. 3–13. ISBN 80-8050-835-6.

23 Tamtiež, s. 4.

umeleckým text si uvedomuje dosah konkrétneho historického kontextu, stav jazykovej kultúry a dosah geografických i areálových súvislostí. Triáda dotykov slovensko -česko-maďarských našla svoju výkladovú a interpretačnú príležitosť v predovšetkým slavistickom²⁴, literárnovednom²⁵ a lingvistickom²⁶ výskume.

24 Miloš Zelenka: *Komparatistika mezi jednotou a růzností. Kultura a současnost' 7. Zošity č. 13/2009*. Zostavil Peter Andruška. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2009, s. 17–21.

25 József Liszka: *Slovenské anekdoty v českém podání. Příspěvek poznávání maďarsko-slovensko-českých kontaktů v lidové slovesnosti. Kultura – priestor interdisciplinárneho myslenia*. Zostavil Peter Andruška. Nitra: Fakulta stredo európskych štúdií. Univerzita Konštantína Filozofa, 2005, s. 44–51. ISBN 80-8050-835-6.

26 Karol Presinszky: *Pisomné prejavy slovensko-maďarského bilingvizmu. Kultura – priestor interdisciplinárneho myslenia*. Zostavil Peter Andruška. Nitra: Fakulta stredo európskych štúdií. Univerzita Konštantína Filozofa, 2005, s. 52–58. ISBN 80-8050-835-6.

